

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка

ОЛЬГА ОСЕРЕДЧУК

**МОНІТОРИНГ ЯКОСТІ
ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ:
ТЕОРЕТИЧНІ
ТА МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ**

Монографія

Львів
2023

УДК 378.012.014.6(477)

О 72

Рецензенти:

д-р пед. наук, проф., заслужений працівник освіти України,
член-кор. Національної академії педагогічних наук України *М. В. Гриньова*
(Полтавський національний педагогічний університету імені В. Г. Короленка);

д-р пед. наук, проф. *А. М. Коломієць*
(Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського);

д-р пед. наук, проф. *Л. О. Хомич*
(Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих
імені Івана Зязюна НАПН України, м. Київ);

д-р філол. наук, проф. *О. В. Єрмоменко*
(Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти)

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Львівського національного університету імені Івана Франка
(протокол № 45/3 від 30 березня 2023 р.)*

Осередчук Ольга

О 72
Моніторинг якості вищої освіти в Україні: теоретичні та методичні
засади: монографія / Ольга Осередчук. – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2023. –
312 с.

ISBN 978-617-10-0783-3

Монографію присвячено теоретичним і методичним засадам моніторингу якості вищої освіти в Україні. Науковий дискурс проблеми моніторингу якості вищої освіти в Україні вибудований за трьома напрямками: праці дисертаційного характеру, монографії й навчальні посібники, наукові періодичні видання. У дослідженні схарактеризовано історичні передумови розвитку моніторингу якості освіти; витлумачено основні засади моніторингу якості освіти в різних країнах світу; окреслено методологічні підходи до вивчення моніторингу якості освіти; з'ясовано функції та принципи моніторингу якості вищої освіти, що описані вченими; виокремлено основні з них, які сприяють ефективності моніторингу якості вищої освіти; репрезентовано групи методів моніторингу, що найбільш продуктивно використовують для діагностування якості освіти. Диференційовано чотири педагогічні умови для проведення якісного моніторингу якості вищої освіти, що мають забезпечити досягнення поставленої мети; розглянуто взаємодію компонентів освітньої системи; проаналізовано функціонування розробленої моделі моніторингу якості вищої освіти в Україні, яка має сприяти вдосконаленню освітнього процесу в закладах вищої освіти. Результатами й висновками дослідження, представленими в монографії, доцільно послуговуватися для обґрунтування концепцій, нормативних документів, подальшого розвитку стратегій моніторингу якості вищої освіти в Україні. Основні положення й результати роботи потенційно корисні для науковців із різних галузей педагогічних знань – порівняльної педагогіки, професійної освіти, філософії освіти тощо, а також дієві в системі підготовки та підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

УДК 378.012.014.6(477)

ISBN 978-617-10-0783-3

© Осередчук О., 2023

© Львівський національний університет
імені Івана Франка, 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	5
Розділ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МОНІТОРИНГУ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ	7
1.1. Стан опрацювання проблеми моніторингу якості освіти ЗВО в сучасному науковому дискурсі	7
1.2. Ретроспективний аналіз розвитку моніторингу якості вищої освіти	16
1.3. Забезпечення якості вищої освіти в Україні.....	30
1.4. Сутність і структура понять дослідження.....	37
Висновки до розділу 1	54
Розділ 2. МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД МОНІТОРИНГУ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ РОЗВИТКУ ОСВІТНЬОЇ ПАРАДИГМИ	57
2.1. Специфіка моніторингу якості вищої освіти в європейських країнах.....	57
2.2. Забезпечення якості вищої освіти в Канаді.....	81
2.3. Забезпечення якості вищої освіти в Австралії.....	89
Висновки до розділу 2	100
Розділ 3. МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ МОНІТОРИНГУ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ	103
3.1. Методологічні підходи до вивчення моніторингу якості освіти	103
3.2. Функції та принципи моніторингу якості вищої освіти ...	115

3.3. Методи та інструменти збирання інформації про якість освіти	124
3.4. Використання сучасних інформаційних технологій для проведення ефективного моніторингу якості вищої освіти.....	142
3.5. Концептуальні підходи до моделювання моніторингу якості вищої освіти в Україні	150
Висновки до розділу 3	163
Розділ 4. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ МОНІТОРИНГУ ЯКОСТІ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ.....	167
4.1. Організація партнерства викладачів і студентів для якісного моніторингу вищої освіти.....	167
4.2. Застосування наукових підходів для ухвалення ефективних управлінських рішень за результатами моніторингу якості вищої освіти	183
4.3. Застосування інформаційних технологій для якісного моніторингу вищої освіти та його модернізації.....	189
4.4. Формування позитивної мотивації студентів до самомоніторингу навчальних досягнень для самовдосконалення	210
Висновки до розділу 4	220
ВИСНОВКИ	225
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	228
ДОДАТКИ.....	255

Нині якість стала основним чинником, що детермінує стан, розвиток і вдосконалення системи освіти, саме тому XXI століття називають ерою якості. Модернізація вітчизняної освіти відбувається на тлі змістових змін в освіті, формування нових поглядів на навчання та його результати, інтеграції недержавного сектора до ринку освітніх послуг тощо. З огляду на це, удосконалення процесів управління якістю освіти набуває особливої актуальності, охоплюючи не лише освітню галузь, а й супутні соціально-економічні сфери, що впливають на результати освітнього процесу.

Від досягнутого рівня якості освіти безпосередньо залежить престижність того чи того освітнього закладу будь-якої форми власності. Перед державою постає першорядне завдання, яке потрібно розв'язати у сфері освіти: упровадження нових управлінських механізмів розвитку освіти й моніторингу її якості. За якість вищої освіти відповідає Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти (НАЗЯВО), що реалізовує державну політику у сфері вищої освіти, формує стандарти якості вищої освіти, які дають змогу належно розвивати економіку та суспільство загалом. Забезпечення якості вищої освіти є вимогою сучасності, ключовим принципом Болонської декларації та незаперечним пріоритетом для академічної спільноти й державної освітньої політики розвинених країн світу.

Сутність поняття «якість» як філософської категорії одним із перших витлумачив Аристотель. Трактатування природи якості запропоноване в працях світових філософів (Гегель, Гоббс, Декарт, Кант, Локк, Фейєрбах та ін.). Сучасний науковий дискурс, присвячений проблемі моніторингу якості вищої освіти в Україні, сформований за трьома напрямками: праці дисертаційного характеру (О. Андрюшина, І. Анненкова, Н. Байдацька, О. Білик, В. Білокопитов, В. Вікторов, І. Гириловська, Н. Жигоцька, Ю. Запорожченко, М. Кісіль, М. Кічула, В. Мурадова, Т. Олендр, О. Пермякова, Л. Петриченко, С. Садрицька, О. Цюк, І. Шимків та ін.); монографії та навчальні посібники (О. Байназарова, Д. Бодненко, В. Вікторов, Л. Довгань, О. Жильцов, О. Лещинський, Т. Лукіна, Н. Мазур, І. Малик, Г. Мохонько, В. Приходько, В. Ракчєєва, М. Шкробот й ін.); наукові періодичні видання (К. Азізова, І. Анненкова, В. Білокопитов, Н. Бобак, І. Доброскок, Г. Єльнікова,

В. Зінченко, Ю. Зіньковський, І. Іванюк, І. Кінаш, О. Локшина, О. Ляшенко, З. Рябова, Є. Хриков, О. Чемерис, С. Шевченко, С. Щудло та ін.).

Україна орієнтована на європейський вектор розвитку освітньої галузі, що аргументує доцільність аналізу, систематизації, усебічної рефлексії й подальшого адаптованого використання закордонного досвіду. У монографії окреслено основні засади моніторингу якості освіти в різних країнах світу (з'ясовано специфіку моніторингу якості освіти в європейських країнах, схарактеризовано європейські стандарти й рекомендації щодо внутрішнього та зовнішнього забезпечення якості у ЗВО Європи). Описано особливості забезпечення якості вищої освіти в Канаді й Австралії. На підставі виокремлених прогресивних ідей закордонного досвіду функціонування університетів сформульовано рекомендації для освітньої сфери України щодо забезпечення якості вищої освіти.

Викладено методологічні підходи до вивчення моніторингу якості освіти. Наголошено, що методологія слугує підґрунтям для системного виконання дослідницьких завдань, уможливорює вивчення особливостей моніторингу та управління з наукового погляду. Схарактеризовано функції та принципи моніторингу якості вищої освіти, з-поміж них виокремлено основні, дотримання яких сприяє ефективності досліджень. На цій теоретичній основі обґрунтовано, розроблено й упроваджено модель моніторингу якості вищої освіти в Україні.

Проаналізовано групу методів моніторингу, що найбільш доцільно використовувати для ефективного діагностування якості освіти. Виокремлено завдання, які має виконувати моніторинг якості вищої освіти із застосуванням інформаційних технологій. Запропоновано педагогічні умови проведення якісного моніторингу якості вищої освіти в Україні, що повинні забезпечити досягнення поставленої мети; взаємодію компонентів освітньої системи; функціонування обґрунтованої моделі моніторингу якості вітчизняної вищої освіти, оптимізувати освітній процес у ЗВО.

Автор висловлює щирі подяки за допомогу в написанні монографії завідувачу кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи, доктору педагогічних наук, професору Олені Валеріївні Квас, а також рецензентам – М. В. Гриньовій, докторові педагогічних наук, професору, члену-кореспондентові Національної академії педагогічних наук України; Л. О. Хомич, докторові педагогічних наук, професору; А. М. Коломієць, докторові педагогічних наук, професору, за належне поцінування роботи. Окрема подяка заступнику Голови Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти О. В. Єрмоєнко за підтримку та допомогу в часі написання монографії та надану рецензію на монографію. Окрім того, підготовка цієї монографії була б неможлива без тривалого наукового стажування у 2023 році в рамках програми від Польської академії наук та його проходження в Інституті історії науки, що відкрило доступ до необхідних матеріалів та літератури. Окрема подяка для Міхала Пекарського та Йоанни Шиллер-Валіцької, що допомагали в наукових пошуках та підготовці публікації.

Навчальне видання

ОСЕРЕДЧУК Ольга Анатоліївна

**МОНІТОРИНГ ЯКОСТІ
ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ:
ТЕОРЕТИЧНІ
ТА МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ**

Монографія

Редактор *Уляна Крук*
Комп'ютерне верстання *Ірини Куліненко*
Обкладинка *Віта Максимів*

Формат 70×100¹/₁₆. Умовн. друк. арк. 25,15. Тираж 300 прим. Зам.

Видавець та виготовлювач:

Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, Львів, 79000

СВІДОЦТВО

про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції:
Серія ДК №3059 від 13.12.2007 р.

ISBN 978-617-10-0783-3

9 786171 007833

О 72

Осередчук Ольга

Моніторинг якості вищої освіти в Україні: теоретичні та методичні засади: монографія / Ольга Осередчук. – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2023. – 312 с.

ISBN 678-617-10-0783-3

Монографію присвячено теоретичним і методичним засадам моніторингу якості вищої освіти в Україні. Науковий дискурс проблеми моніторингу якості вищої освіти в Україні вибудований за трьома напрямками: праці дисертаційного характеру, монографії й навчальні посібники, наукові періодичні видання. У дослідженні схарактеризовано історичні передумови розвитку моніторингу якості освіти; витлумачено основні засади моніторингу якості освіти в різних країнах світу; окреслено методологічні підходи до вивчення моніторингу якості освіти; з'ясовано функції та принципи моніторингу якості вищої освіти, що описані вченими; виокремлено основні з них, які сприяють ефективності моніторингу якості вищої освіти; репрезентовано групи методів моніторингу, що найбільш продуктивно використовують для діагностування якості освіти. Диференційовано чотири педагогічні умови для проведення якісного моніторингу якості вищої освіти, що мають забезпечити досягнення поставленої мети; розглянуто взаємодію компонентів освітньої системи; проаналізовано функціонування розробленої моделі моніторингу якості вищої освіти в Україні, яка має сприяти вдосконаленню освітнього процесу в закладах вищої освіти. Результатами й висновками дослідження, представленими в монографії, доцільно послуговуватися для обґрунтування концепцій, нормативних документів, подальшого розвитку стратегій моніторингу якості вищої освіти в Україні. Основні положення й результати роботи потенційно корисні для науковців із різних галузей педагогічних знань – порівняльної педагогіки, професійної освіти, філософії освіти тощо, а також дієві в системі перепідготовки та підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

УДК 378.012.014.6(477)